

نقش ائمه در احیای دین

علاوه سید مرتضی عسکری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقش ائمه (علیهم السلام) در احیاء دین

نویسنده:

مرتضی عسکری

ناشر چاپی:

بنیاد بعثت

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
نقش ائمه عليهم السلام در احیای دین	۴۰
مشخصات کتاب	۴۰
جلد ۱	۴۰
اشاره	۴۱
مقدمه	۴۷
متن اولیه و اصلی اسلام، قرآن کریم:	۵۰
متون اعتقادی:	۵۱
اخلاق و اخلاقیات:	۵۱
دستورات عملی:	۵۱
ادعیه:	۵۱
سیره و تاریخ:	۵۳
مقدمه ناشر	۵۶
اشاره	۵۶
این کتاب	۵۹
پیش گفتار	۶۲
درس اول	۶۴
اشاره	۶۴
اصطلاح اول: اله	۶۶
معنی «اله» در لغت عرب	۶۶
معنی «اله» در قرآن کریم	۶۶
اصطلاح دوم: رب	۷۸
اشاره	۷۸
معنی «رب» در لغت عرب	۷۸

۸۹	اصطلاح سوم: الله
۹۰	اصطلاح چهارم: عبد
۹۵	درس دوم
۹۵	اشاره
۹۷	اصطلاح پنجم: هدايت
۹۷	مقدمه
۱۰۲	اصطلاح ششم: اسلام
۱۰۲	اشاره
۱۰۳	وجود اسمی
۱۰۴	وجود مفهومی
۱۰۵	وجود عملی یا شخصیت اسلامی
۱۰۶	وجود جامعه اسلامی
۱۱۱	تحریف، و ابعاد آن در امم گذشته
۱۱۱	کتمان
۱۱۲	در هم کردن حق و باطل
۱۱۲	تحریف
۱۱۴	حافظان و ناشران اسلام
۱۱۴	اشاره
۱۱۸	مردی از من
۱۲۹	نظر مفسران
۱۳۰	نظر لغویون
۱۳۳	درس سوم
۱۳۳	اشاره
۱۳۵	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۱۳۵	اشاره
۱۳۶	این اسلام طی چهار مرحله در جامعه ظهور یافته و به چهار وجود، موجود شده است:

۱. وجود لفظی (اسمی):	۱۳۶
۲. وجود مفهومی:	۱۳۶
۳. وجود فعلی:	۱۳۸
۴. جامعه اسلامی:	۱۳۹
تحریف امم	۱۴۳
امت بازپسین	۱۴۴
درس چهارم	۱۴۸
اشاره	۱۴۸
مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)	۱۵۰
پیامبر و نشر سنت	۱۵۴
اصطلاح هفتم: خلیفه	۱۵۸
سنت مکتوب	۱۶۲
سنت همدوش قرآن	۱۶۴
نقل حدیث پیامبر ممنوع می شود	۱۶۸
در جبهه حق و حقیقت	۱۷۳
ابو ذر غفاری	۱۷۳
میثم تمار	۱۷۶
رشید هجری	۱۸۱
درس پنجم	۱۸۵
اشاره	۱۸۵
مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)	۱۸۷
علل منع نشر حدیث	۱۸۹
داستان قلم و دوات	۱۹۹
تاریخ نظر ما را تأیید می کند	۲۰۷
درس ششم	۲۱۶
اشاره	۲۱۶

۲۱۸	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۲۲۰	دومین عامل تحریف
۲۲۰	اشاره
۲۲۱	لعنت های بیجا
۲۲۶	تحقیق در روایات سب و لعن
۲۳۲	علت نشر این روایات
۲۳۵	پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با امور دنیا آشنا نیست
۲۳۸	پیامبر قرآن را فراموش می کند
۲۴۳	نتیجه
۲۴۶	درس هفتم
۲۴۶	اشاره
۲۴۸	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۲۴۹	نشر پنهانی حدیث
۲۵۰	سیاست نوین
۲۵۱	کوشش برای شکستن شخصیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۲۵۱	اشاره
۲۵۲	هدف شوم معاویه
۲۵۴	تلاش معاویه در این راه
۲۵۵	نمونه ای از احادیث مجعول
۲۶۳	بررسی احادیث جعلی
۲۶۳	اشاره
۲۶۳	غنا و موسیقی در اسلام
۲۶۴	مجتمه از دیدگاه اسلامی
۲۶۶	هم نشینی با زنان بیگانه
۲۶۹	هدف از جعل این احادیث
۲۶۹	اشاره

۲۷۰	یک مشاهده عینی
۲۷۲	اوج قداست مقام خلافت
۲۷۲	عثمان در ترازوی این روایات
۲۷۶	پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم در چنگال سحر
۲۷۹	نظری به اسلام شناسی اروپاییان
۲۸۲	درس هشتم
۲۸۲	اشاره
۲۸۴	مقدمه (یادآوری مباحث گذشته)
۲۸۴	عوامل تحریف
۲۸۶	چگونگی نزول وحی در مکتب خلفا
۲۹۳	ارزیابی روایات
۲۹۳	اشاره
۲۹۳	بررسی سند
۲۹۴	قضاوت قاطع قرآن کریم
۳۰۴	نتیجه
۳۰۶	شواهد یادشده از انجیل و تورات
۳۱۴	فرق بین دو نسخه
۳۱۴	فشرده گفتار دو پیامبر
۳۱۵	مقایسه آیات قرآن با عبارت عهدین (تورات و انجیل)
۳۱۷	در انتظار پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم
۳۱۷	دیر بحیرای راهب
۳۱۹	دومین سفر به شام
۳۲۱	داناتی ایران
۳۲۲	ابن هتیبان شامی
۳۲۴	دانشمندان فداکار
۳۲۵	عالم متعصب یهودی

۳۲۵	یهود بنی قریظه
۳۲۶	نتیجه
۳۲۸	اسلام شناسان غربی، و روایات نزول اولین وحی
۳۳۰	مقایسه روایات مکتب خلفا با روایات موجود در مکتب اهل بیت علیهم السلام
۳۳۰	اشاره
۳۳۲	خلاصه سخن
۳۳۸	درس نهم
۳۳۸	اشاره
۳۴۰	مقدمه
۳۴۲	افسانه غرائق در مکتب خلفا
۳۴۲	اشاره
۳۴۲	بخش اول از روایات طبری، در تفسیر «تمنی» و «منیه»
۳۵۰	بخش دوم از روایات طبری درباره معنا و تفسیر «تمنی» و «منیه»
۳۵۶	بررسی آیات قرآن کریم
۳۵۶	اشاره
۳۵۶	آیات سوره نجم
۳۶۰	آیات سوره حج
۳۶۵	تفسیر قرآنی آیه
۳۶۸	آیات سوره اسراء
۳۷۰	ارزیابی روایات غرائق
۳۷۰	اشاره
۳۷۰	روایات در برابر قرآن کریم
۳۷۳	اسناد روایات در اسطوره غرائق
۳۷۷	تضاد و تناقض در متون روایات اسطوره غرائق
۳۷۹	تضاد مضامین اسطوره با حالات پیامبر
۳۸۲	عصمت انبیا

۳۸۴	کشف حقیقت
۳۸۸	گفتار اسلام شناسان
۳۸۸	اشاره
۳۹۲	خلاصه بحث
۳۹۷	کشف حقیقت
۳۹۹	سوء استفاده دشمنان اسلام
۴۰۱	درس دهم
۴۰۱	اشاره
۴۰۴	وصف پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در مکتب اهل سنت
۴۰۴	اشاره
۴۰۴	موافقت خلیفه عمر با پروردگار
۴۰۷	متابعت قرآن از لفظ عمر
۴۰۷	موافقت قرآن با رأی خلیفه
۴۰۸	احادیث فضایل
۴۱۱	احادیثی که شخصیت پیامبر را پایین می آورد
۴۱۱	پیامبر ایستاده بول می کند:
۴۱۳	پیامبر گوشت قربانی بت می خورد:
۴۱۵	شکستن شخصیت پدران پیامبر
۴۱۶	نقد و بررسی احادیث موافقات عمر
۴۱۶	اشاره
۴۱۶	موافقت درباره مقام ابراهیم
۴۱۸	موافقت درباره بانوان پیامبر
۴۱۹	موافقت در جمله «فتبارک الله أحسن الخالقین»
۴۲۰	بررسی موافقات، با ملاحظه روایات
۴۲۰	اشاره
۴۲۰	درباره حجاب بانوان پیامبر

۴۲۲		شأن نزول آیه حجاب در روایات
۴۲۲		اشاره
۴۲۴		دربارهٔ رشک بردن بانوان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۴۲۶		دربارهٔ حکم تحریم خمر
۴۳۲		حدیث ایستاده بول کردن پیامبر
۴۳۴		خوردن گوشت قربانی بت ها
۴۳۹		درس یازدهم
۴۳۹		اشاره
۴۴۱		اثرات این گونه احادیث بر اعتقادات مسلمانان
۴۴۱		اشاره
۴۴۲		احادیث لعن پیامبر بر مسلمانان
۴۴۲		اقرار پیامبر بر عدم آگاهی اش در امور دنیوی
۴۴۳		فراموشی پیامبر اکرم در نماز
۴۴۳		نماز خواندن پیامبر در حال جنابت
۴۴۳		نتیجه
۴۴۵		بینش خاص ناشی از این احادیث در مکتب خلافت
۴۴۷		علت انتشار چنین احادیث در مکتب خلافت
۴۵۱		آثار اینگونه احادیث در اسلام شناسی
۴۵۱		اشاره
۴۵۳		بدترین تأثیر احادیث یادشده
۴۵۶		داستان نهی عمر از عمره تمتع
۴۶۳		نتیجهٔ بحث های گذشته
۴۶۸		کشتار خاندان پیامبر، و اسارت دختران او:
۴۶۹		عامل دیگر در تغییر احکام اسلام
۴۷۰		اثر ترک رجوع به امامان اهل بیت علیهم السلام
۴۷۳		درس دوازدهم

۴۷۳	 اشاره
۴۷۵	 وصف پیامبر در مکتب اهل بیت علیهم السلام
۴۷۵	 اشاره
۴۷۵	 شمایل آن حضرت
۴۷۶	 سخن گفتن آن حضرت
۴۷۷	 رفتار آن حضرت در خانه
۴۷۷	 در بیرون از خانه
۴۷۸	 مجلس آن حضرت
۴۸۴	 درس سیزدهم
۴۸۴	 اشاره
۴۸۶	 مقدمه
۴۸۸	 عوامل تحریف ادیان
۴۸۸	 اشاره
۴۹۰	 جعل حدیث
۴۹۰	 چرا حدیث جعل کردند
۴۹۳	 فرمان رسمی جعل حدیث
۴۹۳	 فرمان شدت می گیرد
۴۹۴	 صدور فرمان سوّم
۴۹۴	 اشاره
۴۹۵	 حدیث یوم الدّار
۴۹۶	 نقیض این روایت
۴۹۶	 از زبان عایشه:
۴۹۸	 از زبان ابو هریره:
۴۹۹	 روایت مسلم:
۵۰۰	 روایت اعمش از ابن عبّاس:
۵۰۱	 روایات طبری و سیوطی:

۵۰۳	دو تذکر
۵۰۴	یک دروغ شاخدار
۵۰۵	بر بالای کوه صفا
۵۰۶	داستان اصلی چیست
۵۰۹	زمان ساختن این روایت ها
۵۰۹	اشاره
۵۱۰	دو روایت جعلی دیگر
۵۱۱	خلاصه
۵۱۵	درس چهاردهم
۵۱۵	اشاره
۵۱۷	جعل اخبار نادرست درباره امیر المؤمنین علیه السلام
۵۱۷	مقدمه
۵۱۸	حدیث اول
۵۱۸	حدیث دوم
۵۱۹	حدیث سوم
۵۲۱	ارزیابی احادیث گذشته
۵۲۳	حدیث چهارم
۵۲۳	ارزیابی حدیث چهارم
۵۲۷	حدیث سازی سمره بن جندب
۵۲۸	بت ها باید شکسته شوند
۵۳۳	درس پانزدهم
۵۳۳	اشاره
۵۳۵	مقدمه
۵۳۶	آیات تیمم
۵۳۷	مسابقه پیامبر و همسرش
۵۳۹	حدیث تیمم

۵۴۰	بررسی و تحقیق در حدیث
۵۴۴	واقعیت مسأله
۵۴۶	نتیجه انتشار این مجعولات در متون اسلامی
۵۴۹	اثر این اخبار در اندیشه معتقدان
۵۵۱	درس شانزدهم
۵۵۱	اشاره
۵۵۴	مقدمه
۵۵۵	حضور علمای اهل کتاب در متن جریان حدیث سازی
۵۵۵	اشاره
۵۵۸	قضاصون (قضه گویان)
۵۵۹	تمیم داری، عالم مسیحی، سخنگوی جهان اسلام
۵۵۹	اشاره
۵۵۹	سابقه پیش از اسلام
۵۶۲	در عصر خلیفه دوم
۵۶۳	نفوذ در مکتب خلفا
۵۶۳	حدیث جتاسه و دجال
۵۶۵	بررسی حدیث
۵۶۷	اسلام شناسان غرب و حدیث جتاسه
۵۶۸	در راه شناخت بیشتر تمیم داری
۵۷۰	خلاصه
۵۷۴	درس هفدهم
۵۷۴	اشاره
۵۷۶	کعب الاحبار، عالم یهودی، مقتدر قرآن
۵۷۶	اشاره
۵۸۱	شاگردان کعب
۵۸۲	نفوذ کعب در مقامات رسمی

حافظان اسلام در برابر کعب الاحبار	۵۸۷
چرا کعب الاحبار مورد توجه قرار می گرفت	۵۸۸
خلاصه	۵۹۲
درس هجدهم	۵۹۴
اشاره	۵۹۴
مقدمه	۵۹۶
شماری از صحابیان ساخته خیال سیف	۵۹۸
اشاره	۵۹۸
نمایندگان قبایل عرب که به دیدار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمدند	۵۹۹
والیان و کارگزارانی که از جانب پیامبر یا أبو بکر تعیین شده اند	۵۹۹
قاصدانی از جانب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ابو بکر	۶۰۱
صحابیان هم نام	۶۰۱
صحابیانی از انصار	۶۰۱
صحابیانی از قبایل مختلف	۶۰۳
فرماندهانی برای سپاه اسلام	۶۰۳
صحابیان که زمان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را درک کرده اند	۶۰۳
از فرماندهان ارتش عراق	۶۰۵
از فرماندهان ارتش اسلام در جنگ های ارتداد	۶۰۵
صحابی بودن به دلیل دیدار با أبو بکر یا نامه نوشتن أبو بکر به وی	۶۰۵
صحابی بودن به دلیل شرکت در جنگ های زمان أبو بکر	۶۰۵
صحابی بودن به دلیل کمک رسانی به ارتش ابو بکر	۶۰۷
عبد الله بن سبا و سبائیان	۶۰۷
راویان (حدیث) ساخته خیال سیف	۶۰۹
فرماندهان لشکر کافران	۶۱۶
شاعران ساخته خیال سیف	۶۱۶
تابعین ساخته خیال سیف	۶۱۶

۶۲۰	درس نوزدهم
۶۲۰	اشاره
۶۲۳	سرزمین ها و شهرهایی که سیف به دروغ ساخته است
۶۲۳	اشاره
۶۲۳	در حجاز
۶۲۳	در عراق
۶۲۴	در شام
۶۲۴	در ایران
۶۲۵	در یمن
۶۲۶	ایام ساختگی سیف
۶۲۷	جنگ ها و لشکرکشی های ساخته سیف در رده و فتوح
۶۲۷	اشاره
۶۲۷	نگرشی کوتاه به آن افسانه ها
۶۲۹	نگرشی کوتاه به جنگ اخابت
۶۳۱	جنگ الیس و فتح امغیشیا
۶۳۲	خرافاتانی که سیف همانند معجزه ساخته است
۶۳۴	تحریف سیف، در زمان وقوع حوادث تاریخی
۶۳۵	تحریف در اسامی
۶۳۸	درس بیستم
۶۳۸	اشاره
۶۴۰	روایت های سیف در کتب وزین مکتب خلفا
۶۴۷	علت انتشار دروغ های سیف در کتب معتبر مکتب خلفا
۶۵۱	درس بیست و یکم
۶۵۱	اشاره
۶۵۳	روایات مکتب خلفا در کتب وزین مکتب اهل بیت علیهم السلام
۶۶۶	درس بیست و دوم

۶۶۶	 اشاره
۶۶۸	 شرط رجوع به منابع اولیه اسلام
۶۶۹	 شرط رجوع به قرآن کریم
۶۶۹	 اشاره
۶۷۷	 چند روایت در نهی از تفسیر برای کردن
۶۸۱	 درس بیست و سوم
۶۸۱	 اشاره
۶۸۳	 نمونه هایی از تفسیر اشتباه قرآن
۶۸۳	 اشاره
۶۸۶	 بررسی این تفسیرها
۶۹۸	 دردی دیگر
۷۰۱	 درس بیست و چهارم
۷۰۱	 اشاره
۷۰۳	 مقدمه
۷۰۴	 بخش اول: منع نشر حدیث و سیره پیامبر
۷۰۵	 بخش دوم: شکستن شخصیت پیامبر
۷۰۵	 اشاره
۷۰۸	 افسانه غرائق
۷۱۴	 بخش سوم جعل حدیث
۷۱۴	 اشاره
۷۱۶	 چند نمونه از این احادیث
۷۲۱	 خراب کاری عناصر نفوذی در روایات
۷۲۳	 خاتمه
۷۲۹	 فهرست مندرجات
۷۴۶	 جلد ۲
۷۴۶	 مشخصات کتاب

۷۴۶	 اشاره
۷۵۳	 درس بیست و پنجم
۷۵۳	 اشاره
۷۵۴	 پیش گفتار
۷۵۵	 مقدمه
۷۵۵	 نیروهای انسانی و غرایز او
۷۵۷	 وضع جامعه عرب قبل از اسلام
۷۵۷	 اشاره
۷۵۷	 اصل و نژاد عرب
۷۵۷	 اشاره
۷۵۷	 نسل عدنان:
۷۵۷	 نسل قحطان:
۷۵۸	 وضع دینی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی عرب قبل از اسلام
۷۵۸	 وضع دینی در جزیره العرب
۷۵۸	 اشاره
۷۵۸	 شریعت ابراهیم، خلیل الرحمن علیه السلام
۷۶۰	 شریعت موسی بن عمران علیه السلام
۷۶۰	 شریعت عیسی بن مریم علیه السلام
۷۶۱	 برخورد اهل ادیان سه گانه با یکدیگر
۷۶۲	 عقیده به معاد و روز قیامت
۷۶۲	 فرهنگ عرب
۷۶۲	 اشاره
۷۶۲	 علم انساب
۷۶۵	 شعر بلیغ
۷۶۷	 وضع اقتصادی عرب قبل از اسلام
۷۶۹	 وضع اجتماعی و سیاسی عرب قبل از اسلام

۷۷۰	پایه های نظام قبیله ای عرب قبل از اسلام
۷۷۰	اشاره
۷۷۰	نیروی شیخ قبیله
۷۷۱	نیروی شعر و شاعری
۷۷۱	نیروی بدنی و قهرمانی در جنگ ها
۷۷۱	نیروی سرمایه
۷۷۲	اهمیت و اعتبار قول و قرارداد در جامعه عرب قبل از اسلام
۷۷۳	حکام عرب
۷۷۴	وضع مکه و مدینه قبل از اسلام
۷۷۴	فرهنگ در مکه و مدینه
۷۷۴	فرهنگ اهل مکه
۷۷۴	فرهنگ اهل مدینه
۷۷۵	وضع سیاسی و اجتماعی اهل مکه و مدینه
۷۷۵	اشاره
۷۷۵	وضع سیاسی و اجتماعی مکه
۷۷۶	وضع طائف، شهر ییلاقی مکه
۷۷۸	وضع سیاسی و اجتماعی مدینه
۷۸۲	درس بیست و ششم
۷۸۲	اشاره
۷۸۴	نگاهی کوتاه به سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۷۸۴	پیش از بعثت
۷۸۴	اجداد پیامبر
۷۸۴	اشاره
۷۸۴	ریاست هاشم
۷۸۵	ریاست عبد المطلب
۷۸۶	عام الفیل

ریاست ابو طالب	۷۸۷
نصب «حجر الاسود»	۷۸۷
اهل کتاب در انتظار پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم	۷۸۸
بعثت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۷۹۰
اشاره	۷۹۰
آغاز دعوت عمومی	۷۹۱
عکس العمل قریش و حمایت شیخ آنها از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۷۹۳
اشاره	۷۹۳
پیشنهادهای قریش	۷۹۵
درگیری حمزه، عموی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، با ابو جهل	۷۹۸
انقلاب علیه شیخ مکه	۷۹۹
وفات خدیجه	۸۰۲
ابو طالب در آخرین ساعات زندگی	۸۰۳
جوانمرد اسلام رویاروی قریش	۸۰۵
اشاره	۸۰۵
اثر این قصیده	۸۰۷
بر قبیله بنی هاشم و سایر مؤمنان:	۸۰۸
بر قریش:	۸۰۸
آزار کفار قریش فزونی می گیرد	۸۰۸
اشاره	۸۰۸
ابو لهب و همسرش امّ جمیل	۸۰۹
هجرت به مدینه	۸۱۲
اشاره	۸۱۲
بنیانگذاری جامعه اسلامی	۸۱۵
غزوة بدر	۸۱۷
اشاره	۸۱۷

۸۲۳	اختلاف در تقسیم غنائم
۸۲۴	اثر جنگ بدر بر مردمان جزیره العرب
۸۲۵	نخستین درگیری با یهود
۸۲۶	غزوة احد
۸۲۶	اشاره
۸۲۸	صف آرایی دو لشکر
۸۲۹	آغاز جنگ
۸۳۳	مقایسه ای کوتاه
۸۳۳	غزوة حمراء الاسد
۸۳۵	درس بیست و هفتم
۸۳۵	اشاره
۸۳۷	پیش گفتار
۸۴۴	سنت در عصر ابو بکر
۸۴۴	ابو بکر، خلیفه ای از قریش
۸۴۴	سیاست ابو بکر با موافقان و مخالفان بیعتش
۸۴۴	اشاره
۸۴۸	ارزیابی این گفتارها
۸۴۹	نتیجه کار مخالفان بیعت ابو بکر
۸۴۹	اشاره
۸۴۹	انصار
۸۴۹	بنی هاشم
۸۵۰	واکنش دستگاه خلافت در برابر خانه فاطمه علیها السلام و بست نشینان آن خانه
۸۵۳	دور نگه داشتن انصار و بنی هاشم از میدان سیاست
۸۵۳	اشاره
۸۵۳	قبایل عرب خارج مدینه
۸۵۳	سیاست حکومت ابو بکر نسبت به سنت و حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم

۸۵۳	اشاره
۸۵۵	روایت حدیث در تأیید سیاست حکومت ابو بکر
۸۵۷	علّت سکوت اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در برابر دستگاه خلافت
۸۵۷	اهمیت قول و قرارداد در نظر اعراب جزیره العرب
۸۵۸	عملکرد حکومت ابو بکر با حدیث و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۶۲	جلوگیری از روایت حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۶۵	درس بیست و هشتم
۸۶۵	اشاره
۸۶۷	سنت در عصر عمر
۸۶۷	عمر خلیفه ای از قریش
۸۶۷	سیاست حکومت در عصر عمر
۸۶۷	اشاره
۸۶۸	سیاست برتری جویی برای قبیله قریش
۸۶۹	چگونگی حکومت قبیله قریش بر مسلمانان
۸۷۰	سیاست برتری جویی برای نژاد عرب
۸۷۴	سیاست بنیان گذاری نظام طبقاتی در جامعه مسلمانان
۸۷۵	سیاست حبس صحابه در مدینه
۸۷۶	سیاست ساختن ذوی القربی و اهل بیت برای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۷۸	معرفی عباس و فرزندش به عنوان ذوی القربی و اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۸۰	حکمت دستور الهی در معرفی اهل البيت عليهم السلام
۸۸۱	معرفی ابو بکر و عمر به عنوان دو یار برتر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۸۱	معرفی عایشه در مقام بانوی نمونه اسلام
۸۸۲	سیاست حکومت عمر نسبت به حدیث و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۸۲	اشاره
۸۸۲	سیاست جلوگیری از انتشار حدیث و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۸۸۵	علّت نهی عمر از روایت حدیث و پرسش از تفسیر قرآن

۸۸۶	نشر اخبار بنی اسرائیلی
۸۸۶	تعیین احکام و قوانین توسط خلیفه
۸۸۶	روایت حدیث در تأیید سیاست خلیفه
۸۸۸	نمونه ای از روایت حدیث در تأیید سیاست عمر
۸۹۰	بینشی که این گونه روایت ها پدید آورد
۸۹۲	بازگشت به بحث سیاست عمر
۸۹۳	پایان خلافت عمر و تعیین شورای شش نفری
۸۹۳	اشاره
۸۹۷	جریانات پس از بیعت
۸۹۷	ارزیابی شورا و بیعت عثمان
۸۹۹	نتیجه بحث
۹۰۰	سنت در عصر عثمان
۹۰۰	عثمان خلیفه اموی
۹۰۰	سیاست حکومت عثمان
۹۰۰	اشاره
۹۰۰	دوره شش ساله اول
۹۰۱	دوره شش ساله دوم
۹۰۱	سیاست حکومت عثمان نسبت به حدیث و سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۹۰۱	اشاره
۹۰۲	چگونه خلافت عثمان به پایان رسید
۹۰۵	سنت در عصر علی علیه السلام
۹۰۵	علی بن ابی طالب علیه السلام، وصی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۹۰۵	بیعت با امام علی علیه السلام
۹۰۶	سیاست حکومت امام علی علیه السلام
۹۰۶	اشاره
۹۰۷	تقسیم حکومت بر شهرها

نتیجه این سیاست	۹۰۷
چند نمونه از مقابله امام علی علیه السلام با نژادپرستی	۹۰۹
درس بیست و نهم	۹۱۳
اشاره	۹۱۳
مقدمه	۹۱۶
اشاره	۹۱۶
اجازه تدوین حدیث در مکتب خلفا	۹۱۸
انتشار احادیث اهل بیت علیهم السلام در زمان درگیری بین سران مکتب خلفا	۹۱۸
بازگشت به کار تدوین حدیث در مکتب خلفا	۹۲۰
اختلاف و فرقه گرایی در مکتب خلفا	۹۲۲
اشاره	۹۲۲
اختلاف در احکام اسلام	۹۲۲
اشاره	۹۲۲
روش سیاسی ابو حنیفه و شاگردانش	۹۲۴
اختلاف در عقاید	۹۲۶
اشاره	۹۲۶
فرقه جهمیّه	۹۲۷
اشاره	۹۲۷
آرای جهم و جهمیّه	۹۲۷
زندگانی جهم	۹۲۹
تحزک سیاسی جهم	۹۳۰
فرقه معتزله	۹۳۲
اشاره	۹۳۲
آرای معتزله	۹۳۲
اهل حدیث	۹۳۴
فرقه اشعری	۹۳۵

فرقه سلفیه	۹۳۶
فرقه وهابیه	۹۳۷
اشاره	۹۳۷
محمّد بن عبد الوّهّاب و سعودی ها	۹۴۰
درس سی ام	۹۴۱
اشاره	۹۴۱
وحدت در مکتب اهل بیت علیهم السلام	۹۴۳
مقدمه	۹۴۳
تعیین اوصیای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلّم	۹۴۳
کتمان حدیث	۹۴۴
در مکتب خلفا:	۹۴۴
در مکتب اهل بیت علیهم السلام:	۹۴۶
قیام های پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام	۹۴۶
اثر تعیین اوصیای پیامبر و کتمان حدیث	۹۴۷
شناخت شیعه و تشیع	۹۴۸
اختلاف در مکتب اهل بیت علیهم السلام	۹۵۳
اشاره	۹۵۳
سبائیه	۹۵۳
کیسانیه	۹۵۳
اشاره	۹۵۳
عقیده کیسانیه	۹۵۴
حقیقت این داستان	۹۵۵
غرابیه	۹۵۶
مقایسه بین فرقه هایی که برای مکتب اهل بیت علیهم السلام جعل کرده اند	۹۵۸
اشاره	۹۵۸
فرقه سبائیه:	۹۵۸

کیسانیه:	۹۶۰
غرابیه:	۹۶۰
زیدیه	۹۶۰
فطحیه	۹۶۳
اسماعیلیه	۹۶۳
داستان مسیلمه کذاب و بنی حنیفه	۹۷۰
اشاره	۹۷۰
غلات	۹۷۳
علل به وجود آمدن فرقه های دینی	۹۷۴
اشاره	۹۷۴
مسیلمه کذاب و بنی حنیفه	۹۷۶
اسماعیلیه	۹۷۷
غلات	۹۷۷
اشاره	۹۷۷
قیام امامزادگان:	۹۷۸
افرادی که مدتی در شناخت امام زمان خود دچار سردرگمی می شدند:	۹۷۸
حقیقت امر	۹۸۰
اختلاف های فکری در مکتب اهل بیت علیهم السلام، در دوران غیبت کبری	۹۸۱
اخباری ها و اصولی ها	۹۸۱
خلاصه بحث	۹۸۳
درس سی و یکم	۹۸۷
اشاره	۹۸۷
مقام اهل بیت علیهم السلام در کلام خدا	۹۸۹
مقام اهل بیت در سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۹۸۹
پیش گفتار	۹۹۳
پیامبر تفسیر آیات قرآن و سنتش را به امر پروردگار نزد دوازده وصی اش به ودیعت نهاد	۹۹۵

مقدمه	۹۹۵
سرگذشت حدیث در مکتب اهل بیت	۹۹۶
اشاره	۹۹۶
مجالس تعلیم منظم	۹۹۶
مجالس تعلیم و دیدارهای نامنظم امام با رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم	۹۹۸
دستور کتابت علوم توسط اولین وصی برای دیگر اوصیا	۹۹۹
آخرین جلسه تعلیم	۱۰۰۲
جامعه یا کتاب امام علی علیه السلام	۱۰۰۳
کتاب های امام علی علیه السلام در دست ائمه اهل بیت علیهم السلام	۱۰۰۵
امام حسن، امام حسین و امام سجاد علیهم السلام	۱۰۰۵
امام محمد باقر علیه السلام	۱۰۱۰
امام صادق علیه السلام	۱۰۱۱
امام موسی بن جعفر علیهما السلام	۱۰۱۱
امام رضا علیه السلام	۱۰۱۱
مراجعة امامان مکتب اهل بیت علیهم السلام به «جامعه»	۱۰۱۳
سرگذشت حدیث در مکتب خلفا	۱۰۱۸
اشاره	۱۰۱۸
سخن آخر	۱۰۲۱
درس سی و دوم	۱۰۲۲
اشاره	۱۰۲۲
خداوند حافظان اسلام پس از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را تعیین فرموده و پیامبر این امر را به امت تبلیغ نموده است	۱۰۲۴
مقدمه	۱۰۲۴
اشاره	۱۰۲۴
اساس تفکرات دو مکتب در امر امامت	۱۰۲۴
اشاره	۱۰۲۴
معنای لغوی خلیفه	۱۰۲۵

خلیفه در اصطلاح مسلمانان	۱۰۲۶
خلیفه در اصطلاح اسلامی	۱۰۲۶
امامت در مکتب خلفا	۱۰۲۸
اشاره	۱۰۲۸
خلیفه و مسلمانان	۱۰۳۱
امامت در مکتب اهل بیت علیهم السلام	۱۰۳۴
اشاره	۱۰۳۴
نظریهٔ مفسران در مورد تفسیر این آیه	۱۰۳۷
بررسی شرط انتصابی بودن	۱۰۴۰
اثبات امامت عموم اهل بیت علیهم السلام	۱۰۴۱
اشاره	۱۰۴۱
حدیث ثقلین	۱۰۴۱
روایات تعداد ائمه	۱۰۴۳
تفسیر حدیث و سرگردانی شارحان	۱۰۴۴
مفهوم حقیقی این روایات	۱۰۵۰
چگونه و چرا این حدیث از تحریف مصون مانده است	۱۰۵۲
تصریح روایات بر نام امام و خلیفهٔ پس از پیامبر	۱۰۵۳
اشاره	۱۰۵۳
جانشین آیندهٔ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در اولین دعوت علنی	۱۰۵۳
سرپرست بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۱۰۵۷
اشاره	۱۰۵۷
حدیث اول	۱۰۶۰
بررسی حدیث	۱۰۶۱
حدیث دوم	۱۰۶۵
اهمیت تعیین امام علی علیه السلام به عنوان وصی بلافصل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم	۱۰۶۶
درس سی و سوم	۱۰۶۸

- اشاره ۱۰۶۸
- پیش گفتار ۱۰۷۰
- اثر اندیشه های اهل کتاب بر فرهنگ مسلمانان ۱۰۷۱
- اشاره ۱۰۷۱
- نشر فرهنگ اهل کتاب بین مسلمانان، توسط خود اهل کتاب ۱۰۷۱
- اشاره ۱۰۷۱
- بررسی حدیث ۱۰۷۴
- بررسی روایت ابو هریره و انس ۱۰۷۶
- نشر فرهنگ اهل کتاب بین مسلمانان، توسط بعضی از مسلمانان ۱۰۷۸
- اشاره ۱۰۷۸
- ابو هریره، از صحابه پیامبر ۱۰۷۸
- اشاره ۱۰۷۸
- اعتراف ناگوار ابو هریره ۱۰۸۲
- عبد الله بن عمرو عاص ۱۰۸۴
- مقاتل بن سلیمان بلخی ۱۰۸۶
- اشاره ۱۰۸۶
- نمونه ای از روایت های جعلی مقاتل در تأیید خلفا ۱۰۹۲
- بررسی حدیث ۱۰۹۳
- داستان آفرینش آدم ۱۰۹۳
- داستان کشتی گرفتن یعقوب با خداوند ۱۰۹۴
- بینش حاصل این گونه گفتارها ۱۰۹۴
- اثر تورات بر فرهنگ بشری ۱۰۹۶
- اشاره ۱۰۹۶
- یهود: ۱۰۹۶
- نصاری: ۱۰۹۸
- مسلمانان: ۱۰۹۸

نقش شناسایی کاربرد الفاظ، در فهم گفتار	۱۰۹۹
حقیقت و مجاز	۱۰۹۹
خلاصه سخن اینکه:	۱۱۰۰
مقایسه دو کتاب توحید، در دو مکتب	۱۱۰۲
اشاره	۱۱۰۲
«بن خزیمه» در مکتب خلفا	۱۱۰۲
شیخ صدوق در مکتب اهل بیت علیهم السلام	۱۱۰۴
درس سی و چهارم	۱۱۰۶
اشاره	۱۱۰۶
بحث اول : صورت خدا در دو مکتب	۱۱۰۸
صورت خدا در روایات مکتب خلفا	۱۱۰۸
کشف حقیقت در روایات اهل بیت علیهم السلام	۱۱۰۹
بررسی و مقایسه بین احادیث	۱۱۱۰
اشاره	۱۱۱۰
حذف ابتدای حدیث	۱۱۱۰
دو اضافه در حدیث	۱۱۱۲
بحث دوم : وجه الله در دو مکتب	۱۱۱۵
وجه الله در مکتب خلفا	۱۱۱۵
وجه الله در مکتب اهل بیت علیهم السلام	۱۱۱۶
اشاره	۱۱۱۶
قانون اول برای شناخت صفات پروردگار	۱۱۱۹
قانون دوم برای فهم جمله های قرآن	۱۱۲۱
بررسی و مقایسه	۱۱۲۲
نتیجه بحث	۱۱۲۴
بحث سوم : عین الله در دو مکتب	۱۱۲۷
عین الله در مکتب خلفا	۱۱۲۷

- ۱۱۳۱ عین الله در مکتب اهل بیت علیهم السلام
- ۱۱۳۱ بررسی اقوال و احادیث مکتب خلفا درباره «عین الله»
- ۱۱۳۱ اشاره
- ۱۱۳۶ روایت عبد الله بن عمر بن خطاب، درباره «دجال»
- ۱۱۳۸ روایت ابو هریره
- ۱۱۴۰ درس سی و پنجم
- ۱۱۴۰ اشاره
- ۱۱۴۲ بحث اول : يد الله در دو مکتب
- ۱۱۴۲ يد الله در مکتب خلفا
- ۱۱۴۲ اشاره
- ۱۱۴۳ انگشتان خدا در روایات مکتب خلفا
- ۱۱۴۶ پاسخ اهل بیت علیهم السلام
- ۱۱۴۶ حدیث اول: بیان معنی «يد الله» در قرآن
- ۱۱۴۷ حدیث دوم
- ۱۱۴۷ حدیث سوم: بیان معنی «قبضته» در قرآن کریم
- ۱۱۴۹ بررسی و مقایسه روایات و تأویل آیات درباره «يد الله»
- ۱۱۵۱ بحث دوم : پا و ساق خدا در دو مکتب
- ۱۱۵۱ پا و ساق خدا در مکتب خلفا
- ۱۱۵۱ پا و قدم خدا، در روایت های مکتب خلفا:
- ۱۱۵۲ ساق خدا در روایت های مکتب خلفا:
- ۱۱۵۴ تفسیر «یکشف عن ساق» در احادیث اهل بیت علیهم السلام
- ۱۱۵۶ بررسی حدیث کشف ساق
- ۱۱۶۰ بحث سوم : عرش و کرسی در دو مکتب
- ۱۱۶۰ اشاره
- ۱۱۶۱ عرش و کرسی در مکتب خلفا
- ۱۱۶۱ عرش خدا قبل از خلق مخلوقات:

- ۱۱۶۳ عرش خدا بر پشت بزهای کوهی:
- ۱۱۶۴ سنگینی خدا بر عرش و کرسی یا «حدیث اطمینان»:
- ۱۱۶۵ «حدیث اطمینان» در روایت کعب الاحبار یهود:
- ۱۱۶۵ روایتی درباره کرسی و حاملان کرسی:
- ۱۱۶۹ عرش و کرسی در مکتب اهل بیت علیهم السلام
- ۱۱۶۹ چند روایت در معنای کرسی:
- ۱۱۶۹ دو روایت درباره عرش:
- ۱۱۷۱ یک روایت درباره عرش و کرسی:
- ۱۱۷۳ مقایسه روایات و بررسی تأویل آیات در دو مکتب
- ۱۱۷۳ عرش و کرسی در مکتب خلفا:
- ۱۱۷۵ معنی عرش و کرسی در روایات اهل بیت علیهم السلام:
- ۱۱۷۵ اشاره
- ۱۱۷۶ عرش در زبان عربی:
- ۱۱۷۶ معنی استوی:
- ۱۱۷۶ کرسی:
- ۱۱۸۰ نتیجه بحث
- ۱۱۸۴ درس سی و ششم
- ۱۱۸۴ اشاره
- ۱۱۸۶ بحث اول: مکان خدا در دو مکتب
- ۱۱۸۶ اشاره
- ۱۱۸۶ اقوال گروه مجتسمه و مشبهه
- ۱۱۸۷ روایات مکتب خلفا در مکان داشتن باری تعالی و نقل و انتقال او
- ۱۱۸۷ فرود آمدن خدا از عرش به آسمان:
- ۱۱۸۸ رفت و آمد ملائکه نزد خداوند:
- ۱۱۸۹ خبر معراج:
- ۱۱۹۰ روایات اوصیای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در نفی مکان و نقل و انتقال باری تعالی

۱۱۹۰	 اشاره
۱۱۹۰	 تأویل آیه «وَجَاءَ رُبُّكَ...» :
۱۱۹۲	 کشف حقیقت در حدیث نزول خدا به آسمان اول:
۱۱۹۲	 خبر عروج پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم:
۱۱۹۴	 رفع شبهه در خبر معراج:
۱۱۹۸	 جواب کَلِّی در شبهه مکان داشتن خداوند: -
۱۱۹۹	 بررسی و مقایسه -
۱۲۰۵	 بحث دوم : در پس پرده بودن خدا -
۱۲۰۵	 در تأویل آیات و روایات مکتب خلفا -
۱۲۰۸	 روشنگری اوصیای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم -
۱۲۱۰	 بررسی و مقایسه -
۱۲۱۳	 درس سی و هفتم: -
۱۲۱۳	 اشاره
۱۲۱۵	 بحث اول: رؤیت خدا در دو مکتب -
۱۲۱۵	 رؤیت خدا در مکتب خلفا -
۱۲۱۵	 اشاره
۱۲۱۵	 رؤیت شدن باری تعالی توسط پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در دنیا -
۱۲۱۶	 رؤیت شدن خداوند توسط امت پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم در قیامت -
۱۲۲۰	 نفی رؤیت در مکتب اهل بیت صلی الله علیه و آله و سلم -
۱۲۲۵	 بررسی و مقایسه -
۱۲۳۲	 بحث دوم : هم نشینی با خدا در دو مکتب -
۱۲۳۲	 هم نشینی با خدا و رؤیت او در مکتب خلفا -
۱۲۴۱	 روشنگری بحث رؤیت، در مکتب اهل بیت علیهم السلام -
۱۲۴۱	 اشاره
۱۲۴۱	 پاسخ به احادیث رؤیت مؤمنان در بهشت -
۱۲۴۶	 بررسی و مقایسه -

۱۲۵۲	بحث سوّم : خلاصه سخن دو مکتب در توحید
۱۲۵۲	احیای عقیده به توحید توسط اوصیای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلّم
۱۲۵۶	درس سی و هشتم
۱۲۵۶	اشاره
۱۲۵۸	بحث پیرامون قرآن؛ قدیم، مخلوق یا هیچ یک
۱۲۵۸	در مکتب خلفا
۱۲۵۸	اشاره
۱۲۶۱	آتش افروز این معرکه
۱۲۶۷	در مکتب اهل بیت علیهم السلام
۱۲۷۴	بررسی و مقایسه
۱۲۷۴	اشاره
۱۲۷۶	چرا نمی توان قرآن را «قدیم» نامید
۱۲۷۸	چرا نمی توان قرآن را «مخلوق» نامید
۱۲۷۹	چرا نمی توان قرآن را از پیش خود نام گذاری کرد
۱۲۸۰	چرا مجادله در مخلوق یا قدیم بودن قرآن بدعت است
۱۲۸۴	تأثیر اوصیای پیامبر، در تصحیح این بینش غلط
۱۲۸۵	درس سی و نهم
۱۲۸۵	اشاره
۱۲۸۷	جبر و تفویض
۱۲۸۷	اشاره
۱۲۸۸	عقیده به جبر در مکتب خلفا
۱۲۹۲	جبر و تفویض، در روایات اوصیای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلّم
۱۳۰۲	بررسی و مقایسه
۱۳۰۳	سعادت و شقاوت آدمی
۱۳۰۳	اشاره
۱۳۰۳	عالم نطفه یا جنین

عالم دنیا	۱۳۰۴
عالم آخرت	۱۳۰۶
شناسایی الفاظ و اصطلاحات	۱۳۱۰
اشاره	۱۳۱۰
القضاء	۱۳۱۰
قدر	۱۳۱۳
فتنه	۱۳۱۴
درس چهلیم	۱۳۱۷
اشاره	۱۳۱۷
چند اصطلاح مهم	۱۳۱۹
اشاره	۱۳۱۹
نبی	۱۳۱۹
رسول	۱۳۱۹
وصی پیامبر	۱۳۱۹
امام	۱۳۲۰
خلیفه الله	۱۳۲۰
اهل بیت	۱۳۲۰
محدوده سیره ائمه علیهم السلام	۱۳۲۱
نقش اصلی ائمه علیهم السلام	۱۳۲۱
فهرست خدمات حضرت امیر علیه السلام	۱۳۲۳
اشاره	۱۳۲۳
جمع آوری قرآن	۱۳۲۳
راهنمایی خلفا خصوصا در احکام قضاوت	۱۳۲۳
پاسخ به سؤالات علمای اهل کتاب	۱۳۲۳
فعالیت های اقتصادی	۱۳۲۴
شکستن نظام طبقاتی	۱۳۲۴

تَبْلِیغِ اِسْلامِ صَحیح	۱۳۲۴
نَفی حَجَّیتِ سیرةٔ خَلفا	۱۳۲۴
زِندگانیِ حُضرتِ امیرِ علیهِ السَّلام در زَمانِ خَلفایِ سه گانه	۱۳۲۶
جَریانِ سَقیفه	۱۳۲۶
اقداماتِ خَلفا و برخوردِ حُضرتِ امیرِ علیهِ السَّلام	۱۳۳۶
اشاره	۱۳۳۶
برخورد با مخالفانِ داخلِ مَدینَه	۱۳۳۶
برخورد با مخالفانِ خارجِ مَدینَه	۱۳۳۷
مَنعِ نَقْلِ حَدِیثِ از پیامبرِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ و آلِهِ و سَلَّمَ	۱۳۳۹
جَداسازیِ قُرْآنِ از شَرَح و تَفْسیرِ پیامبر	۱۳۴۲
تَغْییرِ احْکام	۱۳۴۷
اشاره	۱۳۴۷
عَمَرَة تَمَتُّع در عَصْرِ پیامبر:	۱۳۴۸
عَمَره تَمَتُّع پَس از عَصْرِ پیامبر:	۱۳۵۱
مَدْرَکِ قَرارِ دَادنِ سیرةٔ شَیْخین، کِنارِ قُرْآن و سَنَّتِ پیامبر	۱۳۵۷
اشاره	۱۳۵۷
تَغْییرِ مَقامِ اِبْراهِیم:	۱۳۵۹
غَضَبِ فَدْک:	۱۳۵۹
تَغْییرِ صاعِ پیامبر:	۱۳۵۹
تَصَرُّفِ خانَهٔ جَعْفَر، پسرِ عَمویِ پیامبر و انْضِمَامِ آنِ بَهِ مَسْجِدِ التَّبی:	۱۳۵۹
قَضاوَتِ هَایِ غَیرِ عادِلانَه:	۱۳۵۹
ازدواجِ هَایِ باطل:	۱۳۶۰
تَغْییرِ سَهمِ بَیتِ المال:	۱۳۶۱
تَغْییرِ مَسْجِدِ پیامبرِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ و آلِهِ و سَلَّمَ:	۱۳۶۱
مَسْحِ بَرِ خَفِّین:	۱۳۶۱
بِرَداسْتَنِ حَدِّ نَوْعیِ شَراب:	۱۳۶۱

حرام کردن متعۀ نساء و متعۀ حج:	۱۳۶۱
کم کردن تکبیر نماز میت:	۱۳۶۱
بلند نخواندن «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»:	۱۳۶۱
تغییر حکم طلاق:	۱۳۶۱
تغییر در حکم صدقات:	۱۳۶۳
نماز مستحب با جماعت به جا آوردن:	۱۳۶۳
طبقاتی کردن جامعه	۱۳۶۴
روی کار آوردن و اختیار دادن به بنی امیه	۱۳۶۵
شورش علیه عثمان،و برخورد حضرت امیر علیه السلام	۱۳۶۸
درس چهل و یکم	۱۳۷۳
اشاره	۱۳۷۳
زندگانی حضرت امیر علیه السلام در زمان حکومت	۱۳۷۵
بیعت مردم با حضرت،و اهتیت حکومت ایشان	۱۳۷۵
مخالقان حضرت امیر علیه السلام	۱۳۷۸
اشاره	۱۳۷۸
جنگ جمل به رهبری عایشه،طلحه و زبیر	۱۳۷۸
جنگ صفین به رهبری معاویه	۱۳۹۰
ریاست طلبی معاویه	۱۳۹۴
خلاصه ای از جنگ صفین	۱۳۹۷
جنگ نهروان با خوارج	۱۴۰۰
پیشگویی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نسبت به خوارج	۱۴۰۴
نتایج جنگ های حضرت امیر علیه السلام	۱۴۲۳
رفع فتنۀ قریش	۱۴۲۳
بطلان خوارج	۱۴۳۲
درس چهل و دوم	۱۴۳۵
اشاره	۱۴۳۵

۱۴۳۷	خدمات حضرت امیر علیه السلام در زمان حکومت
۱۴۳۷	شکست نظام طبقاتی و ایجاد عدالت اجتماعی
۱۴۴۸	نشر معارف اسلام
۱۴۴۸	اشاره
۱۴۴۹	تبلیغ مردم
۱۴۵۰	قرآن کریم
۱۴۶۱	جدول تأسیس و تعلیم و انتشار علم نحو
۱۴۶۲	سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۱۴۶۲	اشاره
۱۴۶۳	تربیت شاگردان
۱۴۶۵	تشویق صحابه به نقل حدیث پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم
۱۴۶۸	نفی حجّیت سیره خلفا و پایه گذاری مکتب تشیع
۱۴۷۷	فهرست مندرجات
۱۵۰۱	درباره مرکز

سرشناسه: عسکری، سیدمرتضی، ۱۲۹۳ - ۱۳۸۶.

Askari, Morteza

عنوان و نام پدیدآور: نقش ائمه عليهم السلام در احیای دین جلد ۱ / سید مرتضی عسکری.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد بعثت؛ قم: موسسه علمی فرهنگی علامه عسکری، ۱۳۹۷ -

مشخصات ظاهری: ۲ ج.

شابک: ج. ۱. ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۹-۶۶۳-۲؛ ج. ۲. ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۹-۶۶۴-۹:

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط ناشران متفاوت منتشر شده است.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: اسلام -- مقاله ها و خطابه ها

موضوع: Islam -- Addresses, essays, lectures

موضوع: اسلام -- دفاعیه ها

موضوع: Islam -- Apologetic works

رده بندی کنگره: ۱۰/۵BP/۱۰۵ع ۱۳۹۷

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۰۸

شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۶۷۸۴۳

ص: ۱

جلد ۱

نقش ائمه در احیای دین جلد ۱

سید مرتضی عسکری

ص: ۳

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٥

بسم الله الرحمن الرحيم. و الحمد لله رب العالمين، و الصلاه و السلام على محمد و آله الطاهرين.

در قرن ما، بیشتر از همه اعصار سخن از شناخت اسلام به گوش می رسد. از یک طرف خاورشناسان غربی هستند که صیت شهرتشان جهان را فرا گرفته و نوشته ها و تحقیقاتشان به زبان های گوناگون نشر می شود. (۱) از سوی دیگر شاگردان شرقی ایشان هستند که کباده کشان دانش غربی در شرق بوده و استادان بنام دانشگاه های کشورهای اسلامی می باشند. و بالاخره از جانب سوم، نیمه درس خواندگان رشته های علوم اسلامی هستند که نفوذشان در جوامع دیندار، از دو دسته دیگر بیشتر است.

ما معتقدیم که:

دسته اول به خاطر عدم صداقت و بی نظری لازم در بحث تحقیقی، و عدم احاطه بر زبان و فرهنگ اسلام، از شناخت صحیح و دقیق اسلام محرومند. (۲) دسته دوم، اگر چه ممکن است گاه از

ص: ۷

۱ - ۱) - از مهم ترین نوشته های خاورشناسان درباره اسلام، با همه خطاها و اغراض و کینه ورزی های موجود در آن، «دائرة المعارف اسلام» است که تاکنون - تا آنجا که ما می دانیم - به زبان های انگلیسی و فرانسوی و آلمانی و عربی و ترکی و فارسی نشر شده است. ترجمه فارسی این کتاب به نام «دانش نامه ایران و اسلام» در دست انتشار می باشد که تاکنون ۱۰ جلد آن انتشار یافته است. خوشبختانه متصدیان این کتاب، به نواقص آن توجه کرده اند.

۲ - ۲) - در واقع بیشتر خاورشناسان، یا همچون «لامانس» و «گلدزیهر» با اسلام دشمنی و کینه داشته اند، و یا مانند «تودور نولدکه» و «لویی ماسینون» و «بلاشر» و «فیلیپ حتی» مزدور استعمار غرب بوده اند. (رجوع کنید به: الفکر الاسلامی الحدیث و صلتة بالاستعمار الغربی) (الدكتور محمد البهی)؛ التبشیر و الاستعمار (الدكتور عمر فروخ و الدكتور مصطفى خالدي)؛ الاسلام فی وجه التغریب (انور الجندی)؛ اسلام و غرب (پروفسور خورشید احمد)؛ انتاج المستشرقین و اثره فی الفکر الاسلامی الحدیث (مالک بن نبی)

صداقت بی بهره نباشند، اما عدم احاطه علمی و خودباختگی در برابر استادان غربی، آنها را از درک حقیقت محروم می سازد. محرومیت گروه سوم هم نیازمند دلیلی نیست، زیرا درس و مطالعه و تتبع کافی نداشتن، خود دلیل وافی برای نشناختن و صاحب نظر نبودن در مسائل اسلامی است.

بنابراین، فقط عالم خبیر و محیط بر همه علوم اسلامی و مصادر دینی، مرد این میدان است؛ آن هم در صورتی که در وارستگی علمی دستی به تمام داشته باشد.

با توجه به این شرایط، می بینیم که چه قدر دامنه و تعداد صاحب نظران در شناخت اسلام محدود می شود، و جز افراد اندکی درخور این صفت والا نخواهند بود. البته اگر کسانی به سبب داشتن علاقه های باطنی و شور دینی، سر تبلیغ اسلام و بحث و بررسی درباره آن را دارند، ناگزیر باید آن قدر معلومات مقدماتی کسب کنند که با آن بتوانند به مصادر صحیح تفکر یک دست شده و تحقیق گشته اسلام دست یابند، و بر اساس آن سخن گویند و بر پایه آن بنویسند... و راه دیگری هرگز وجود ندارد.

هیچ جای تردید نیست که در یک بحث اسلامی، آنچه بیش از همه چیز اهمیت دارد، صحت سخن است و تمام مسائل دیگر در جنب آن قرار می گیرد و فرعی خواهد بود. زیبایی سخن، ادبیانه بودن نوشته، حماسی بودن مطالب، جالب بودن عرضه و امثال آن، همه و همه لازم است، اما نه اصلی. اصل اصیل و غیر قابل چشم پوشی، صحت و اصالت مبحث طرح شده است. این ویژگی را به هیچ عنوان نمی توان از دست داد. پسند شنونده و خواننده، و جو فکری حاکم بر عصر و زمان، نباید آن را زیر و رو کند. مسئولیت سخنگو و نویسنده در این مورد بسیار سنگین است، و خداوند متعال هرگز هیچ نوع تغییر و تبدیلی را - اگر چه بسیار کوچک و ناچیز باشد - در دین خویش نمی پذیرد، و عامل آن را نخواهد بخشود.

حال ببینیم که صحت و اصالت در یک بحث اسلامی، از کجا به دست می آید، و این مرغ بلند آشیان، اسیر دام چه کسی می شود. گاه یک بحث صد در صد ضد اسلامی را می توان یافت که به حدیثی یا احادیثی چند مستند شده است، و یا کسی سخنی دور از حقیقت و بیگانه از اسلام را، به آیه ای از کتاب کریم استناد می دهد. این موضوع امکان دارد و بسیار هم اتفاق افتاده است.

بنابراین، تنها به نام اسلام سخن گفتن شرط کافی نیست. تنها استناد به حدیث یا احادیثی مهجور، اسلامی بودن و صحت یک تحقیق را تضمین نمی کند؛ بلکه بررسی و دقت کامل و نقادانه در مجموعه متون دینی لازم است، که این خود نیازمند به یک رشته علوم مقدماتی می باشد.

حال اگر یک عالم خبیر با توجّه به مجموعهٔ مصادر و متون دینی، و بررسی و بحث و کاوش در تمام نصوص اسلامی به شناخت اسلام بنشیند و به شناساندن آن دست یازد، اگر چه این کارها لازم است و به هیچ وجه بدون آن به اسلام نمی توان دست یافت، ولی اینها برای شناخت اسلام کافی نمی باشد. آنچه کاروان دانش را به پایان خط و منزلگاه حقیقت می رساند، بی نظری عالم، و دوری جستن او از پیش داوری و عدم انتساب و تمایل او به مکتبی قدیم یا جدید غیر الهی می باشد.

بنابراین، یک اسلام شناس، آن وقت این صفت را به حقیقت دارا خواهد بود که:

اولاً با مجموعهٔ مدارک و مصادر دینی (قرآن، حدیث، تفسیر، تاریخ، سیره و رجال) آشنا بوده و بر آنها محیط باشد؛ و ثانیاً از ذهنی خالی از تعصّب، دلی وارسته و تفکری آزاد از مکاتب غیر دینی برخوردار باشد، تا بتواند بدون رأی و نظر از قبل انتخاب شده، و یا به اصطلاح پیش داوری، به استقبال حقایق برود. (۱)

اسلام، بر انبوهی از معارف مبتنی است که در کتاب و سنت گرد آمده اند. ما چون از زمان نزول کتاب و صدور روایات و متون حاوی سنت نبوی (۲)، قرنهای دراز دور شده ایم، ناگزیر برای فهم آنها به وسائلی علمی محتاج هستیم تا بتوانیم این فاصلهٔ طولانی هزار و چهارصدساله را در هم نوردیم، و همچون یک عرب هم عصر پیامبر یا ائمه، سخن ایشان را بفهمیم. با توجّه به این حقیقت باید بگوییم در اولین قدم برای بررسی معارف اسلام در تمام ابعاد آن، ما نیازمند به شناخت تخصصی زبان و لغت و ادبیات عرب هستیم. لازمهٔ شناخت تخصصی زبان عرب این است که مفردات الفاظ عربی و جمله بندی های آن، مجازات و کنایات و استعارات فراوانش، واریسی و شناخته شود. دستور زبان و ادبیات عرب، در حدّ یک صاحب نظر و مجتهد فن تحقیق گردد تا شخص بتواند متون اسلامی را مانند یک عرب هم عصر و مخاطب آنها درک کند.

ما می دانیم که هر زبان در ادوار مختلف حیات خویش، تحت تأثیر عوامل گوناگون تطوّر می یابد. یک لغت بسیار زیبا و شکیل در طول زمان، زشت و مستهجن می شود. یک واژه، مفهوم

ص: ۹

۱- ۱) - این شرط همان است که در روایات ما آنگاه که از تفسیر سخن می رود در این اصرار می شود که مفسّر نباید قرآن را به رأی خویش تفسیر کند. (رجوع کنید به: تفسیر العیاشی ۱۲/۱-۱۸؛ تفسیر الصّافی ۲۱/۱)

۲- ۲) - روایات ائمهٔ اهل بیت متّخذ از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است. (رجوع کنید به: اصول کافی ۵۸/۱ ح ۲۱، ۶۲/۱ ح ۱۰؛ بصائر الدّرجات ۲۹۹-۳۰۲، جزء ۶، باب ۱۴ و ۱۵)

اصلی خود را از دست می دهد و معنایی درست ضد معنای اولیۀ خویش پیدا می کند. گاه دامنه مفهوم یک لفظ تنگ شده گاه وسعت می یابد و... از این جهت شناخت زبان و لغت و قواعد دستوری عربی، تا آن حد که بتواند ما را بر این تطورات محیط کند و قدرت درنوردیدن زمان و مکان را به ما عطا نماید، لازم است. بنابراین، اولین وسیله برای حرکت به سوی شناخت اسلام، آشنایی در حد اجتهاد و تخصص، با زبان و لغت عرب است. (۱)

چون بین ما و پیامبر و ائمه اهل بیت علیهم السلام، یک سلسله عظیم از روایات و مؤلفان کتب فاصله شده اند، اسلام شناس باید در شناسایی صحابه پیامبر و ائمه و انبوه روایات و مؤلفان بی شمار متون اسلامی، صاحب نظر باشد تا بتواند صحت یا سقم روایات تاریخ و سیره و احادیث را تشخیص دهد، و این تخصص تا حدی باشد که بتواند اخباری همچون «اسرائیلیات» را که به متون اسلامی نفوذ کرده (۲)، از غیر آنها جدا کند، و یا نفوذ فرهنگ های بیگانه را در مدارک دینی اسلامی تشخیص دهد، و بتواند متون سالم و دست نخورده را برای استنباط حقایق اسلامی یک دست نماید. (۳) خیلی روشن است که برای این کار، ناگزیر، دانستن مبانی تفکر و فلسفه و اعتقادات بیگانه نیز لزوم دارد، و تا انسان این مبانی را به طور عمیق و دقیق نشناسد، از چگونگی نفوذ آن در مکتب مورد تحقیق خود، آگاه نخواهد شد.

این علوم نیز به عنوان دومین مقدمه لازم برای شناخت اسلام می باشد، و بدون آنها دریافت صحیح اسلام به عنوان یک متخصص محال است. از این دو دسته از علوم مقدماتی که می گذریم، به اصل متون می رسیم؛ متونی که متخصص پس از دانستن علوم مقدماتی، آنها را به تحقیق می گیرد، و خطوط اصلی تفکر و ریزه کاری ها و فروع اسلام را از آنها استنباط می کند.

این متون را می توانیم به چند گروه تقسیم کنیم:

متن اولیه و اصلی اسلام، قرآن کریم:

قرآن و روایات وارده در ذیل آن، به عنوان تفسیر و بطن و جری و تمثیل و شأن نزول، به عنوان اولین و مهم ترین متن اسلام، باید مورد تحقیق دقیق

ص: ۱۰

-
- ۱- ۱) - در این راه دانستن صرف و نحو و معانی و بیان و بدیع و لغت، و بالاخره تاریخ تطوّر این علوم لزوم می یابد.
 - ۲- ۲) - نمونه های این گونه اخبار را در تفسیر «طبری» و «الدّر المنثور»، در حوادث مربوط به ابتدای آفرینش و مسائل مربوط به مبدأ و معاد ببینید. در مباحث آینده به اینگونه روایات برخورد خواهیم کرد.
 - ۳- ۳) - بر اثر توطئه ها و عملیات خصمانه مانویان (روشنفکران ملحد قرن دوم هجری) متون تاریخی ما چون تواریخ «طبری» و «ابن اثیر» و «ابن خلدون»، از یک سلسله دروغ های اسلام برانداز آکنده شده است. (رجوع کنید به: عبد الله بن سبا، ج ۱؛ خمسون و مائه صحابی مخلق، اثر القا کننده این سلسله درس ها)

اسلام شناس قرار گیرد. اگر بدانیم که در یک تفسیر روایی مانند «البرهان فی تفسیر القرآن» در حدود ۱۲۰۰۰ روایت وجود دارد، وسعت این باب را خواهیم دانست. (۱)

متون اعتقادی:

ما در زمینه اعتقادات و احتجاج در مسائل فکری، گنجینه های گران باری داریم که در ذخایر و موارث هیچ مذهب و ملّتی نظیر ندارند، و بررسی همه آنها بر یک اسلام شناس، فرض و واجب است. به عنوان نمونه، تنها در یک مجلد از اصول کافی، ۱۴۳۷ روایت در مباحث اعتقادی وجود دارد که بخش بسیار کوچکی از معارف موجود ما در این باب را تشکیل می دهد.

اخلاق و اخلاقیات:

متون و نصوص موجود در مسائل اخلاقی و خلقیات انسانی، در اسلام بابی واسع دارند، و بدون بررسی نقادانه آنها، نمی توان در پیرامون اسلام اظهار نظر کرده رأی داد.

دستورات عملی:

متونی که حاوی دستورات عملی یا برنامه و نظام زندگی انسان در بینش اسلامی هستند، گران بارترین متون ما را تشکیل می دهند. اینگونه مصادر و مدارک، یک بخش اصلی برای تحقیقات اسلام شناسان خواهند بود، و سنگین ترین و پردامنه ترین کار تحقیقی را لازم دارند. تنها کتاب «وسائل الشّیعه الی تحصیل مسائل الشّریعه» محتوی ۳۵۸۵۰ حدیث است که درباره حقوق اسلام و مسائل عملی آن سخن می گویند. احادیثی هم که در همین زمینه است، اما در وسائل الشّیعه نیامده، در کتاب «مستدرک الوسائل» جمع آوری شده اند که تعداد احادیث این کتاب، طبق تخمین صاحب نظران در حدود ۲۳۰۰۰ حدیث می باشد. (۲)

ادعیه:

ذخایری که از پیامبر و ائمه اهل بیت علیهم السّلام در این زمینه نقل شده و در دست ماست، نمونه های ممتاز معارف عالیّه اسلام هستند. بررسی متون ادعیه، عالی ترین سطوح معارف اسلام را در زمینه های مبدأ و معاد و آفرینش و انسان شناسی و اخلاق و وظایف جمعی و فردی آشکار می سازد که اسلام شناس، از دقت در مجموعه این متون، به هیچ وجه مستغنی نمی باشد. (۳)

ص: ۱۱

۱-۱) -در تفسیر «المیزان» قریب به پنج هزار روایت نقل و تحقیق شده است.

۲-۲) -رجوع کنید به: مقدّمه علامه شیخ آقابزرگ تهرانی بر این کتاب.

۳-۳) -عالی ترین و محکم ترین ذخایر دعای شیعه از نظر سند و متن، صحیفه سجّادیه است که روشنگر اوج تفکر اسلام در مسائل فوق الذّکر می باشد. علمای اسلام، برای این کتاب شروح متعدّد نوشته اند. علاوه بر این متن، کتاب های معتبر و بزرگ دیگری نیز هست که از میان آن می توان: «مصابح المتّهجد» شیخ طوسی، «الاقبال بصالح الاعمال» سیّد اجل ابن طاووس، «البلد

الامين و الدرع الحصين» شيخ كفعمى را نام برد.

آنچه از تاریخ اسلام به متن دین ارتباط دارد، ادواری است که راهبران و رهبران اسلام در آن می زیسته اند. بنابراین، ادواری از تاریخ جاهلیت که مقارن ظهور اسلام می باشد، و دوران زندگانی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مکه و مدینه و از آن پس عصر زندگی امامان اهل بیت علیهم السلام تا پایان غیبت صغری، تکیه گاه تحقیقات اسلام شناسان خواهد بود. اوضاع سیاسی، اقتصادی، اخلاقی و فکری این دوران محتاج بررسی دقیق است تا بتوان علت رفتارهای اجتماعی و فردی راهبران دینی را به دست آورد، و با مقایسه آن با اوضاع عصر هر امام و چگونگی عکس العمل آن حضرت در برابر آن حادثه، به خطوط عملی و فکری اسلام در شرایط گوناگون پی برد. لازم به گفتن است که سیره پیامبر و ائمه علیهم السلام یک گنج ناشناخته برای استنباط طرح های اجتماعی و فردی اسلام می باشد و چگونگی بینش آن حضرت را در مسائل اساسی حقوق بین الملل و سیاست منطقه ای و جهانی و رهبری اجتماعی نشان می دهد.

گستره ای که محقق برای استنباط مسائل این بخش ناگزیر از مراجعه بدان می باشد، تشکیل می شود از: تواریخ عمومی اسلامی (۱)، سیره پیامبر اکرم با مصادر بی شمار آن (۲)، تاریخ علم در اسلام (۳)، ملل و نحل و تاریخ تحوّل مذاهب و افکار در جامعه اسلامی (۴)، روایات فراوان و پراکنده مربوط به سیره امامان اهل بیت علیهم السلام (۵)، زندگانی اصحاب پیامبر و ائمه، تاریخ خلافت رسمی با همه زیر و بم آن (۶).

ص: ۱۲

۱- ۱) -مانند «تاریخ یعقوبی»، «تاریخ ابن خیاط»، «انساب الاشراف» بلاذری، «تاریخ طبری و ابن اثیر و ابن کثیر»، «طبقات الکبری» ابن سعد و «فتوح البلدان» بلاذری و....

۲ - ۲) -مانند «مغازی» واقدی، «السیره النبویه» ابن هشام، «عیون الاثر» ابن سید الناس، «الاكتفاء» کلاعی، «الارشاد» مفید، «اعلام الوری» طبرسی، «دلائل النبویه» بیهقی، «امتاع الاسماع» مقریزی و....

۳- ۳) -مانند «عیون الانباء فی طبقات الاطباء»، «اخبار الحکماء»، «الفهرست»، «طبقات المفسرین»، «تذکره الحفاظ»، «طبقات الاطباء و الحکماء» و....

۴- ۴) -مانند «الملل و النحل» شهرستانی، «الفصل فی الملل»، «الاهواء و النحل»، «المنیه و الامل من کتاب الملل و النحل»، «مقامات الاسلامیین»، «الفرق بین الفرق» و....

۵- ۵) -مجموعه تقریباً کامل اینگونه روایات را می توان در «بحار الانوار» مرحوم علامه مجلسی به دست آورد.

۶- ۶) -مانند «تاریخ الخلفاء» سیوطی، «الفخری فی الآداب السلطانیه»، «الدول الاسلامیه و مآثر الانافه»، «مروج الذهب» و....

این تقسیم بندی نشان دهنده تصویری کوچک از منظری بس عظیم بود. ما معتقدیم و تکرار می کنیم که: صفت والای «اسلام شناسی» به مفهوم جامع و وسیع آن را جز اندکی معدود، دارا نمی گردند و آنان، کسانی هستند که در همه این زمینه ها تحقیق کرده و صاحب نظر باشند. البته ما تعداد بسیاری متخصّص، در رشته های گوناگون از علوم اسلامی - چون فقه، اصول، کلام، تاریخ، رجال، حدیث، تفسیر و... - داریم، اما اینگونه افراد، اگر احاطه و جامعیت و وسعت نظر و گستردگی منظر فوق الذکر را نداشته باشند، اسلام شناس نیستند، و در مجموعه اسلام نمی توانند و نباید سخن بگویند.

سلسله درس هایی که به دست دارید، سخنرانی هایی است که در طول چند سال، از طرف علامه «سید مرتضی عسکری»، در مجلس درس عدّه ای از علمای تهران، و همچنین در مجلسی عام، در مسجد «المهدی» القا گردیده است. موضوع این درس ها، یک مبحث جدید از مسائل اساسی اسلام است که تاکنون بدین شکل، مورد بررسی و تحقیق قرار نگرفته است (۱): نقش ائمه در احیای دین.

همه می دانیم آنچه تاکنون به عنوان مباحث اصلی مورد بحث، و محلّ تأمل و نظر در میان دو مکتب تشیع و تسنن مطرح بوده است، مبحث «زعامت و رهبری» اسلامی است. این مسأله که البته یکی از نقاط اصلی اختلاف این دو مکتب می باشد، در طول سالیان دراز مورد تحقیق و بررسی بوده و دانشمندان شیعه بر اساس مسئولیت خویش، دقت نظرهای فراوان و تتبعات بسیاری در مورد آن کرده اند (۲) - جزاهم الله عن الإسلام و أهله خیر الجزاء. اما دقت فراوان در این مسأله، گاه افراد را از بسیاری مسائل اساسی دیگر غافل کرده است، و رفته رفته کار به جایی رسیده که عموم ما فکر می کنیم تنها محلّ مبحث این دو مکتب، همین مسأله است و بس! بنابراین اگر کسی اشکال کند که:

«این اختلاف مربوط به قرون اوّلیه اسلام بوده و عصر آن سپری شده و به زمان ما هیچ مربوط نمی شود، از این رو ما باید آن را فراموش کرده در اتحاد همه جانبه دو مکتب بکوشیم»، ما خلع

ص: ۱۳

-
- ۱- ۱) - در عصر زندگانی امامان اهل بیت علیهم السّلام و شاگردان و تربیت شدگان بلافصل ایشان، این نوع مباحث، نظیر و نمونه فراوان دارد، اما از دوران غیبت صغری به بعد، رفته رفته این شیوه بحث، به دست فراموشی سپرده شده است.
- ۲- ۲) - سه نمونه برجسته این تحقیقات، «الالفین» علامه حلی، «عبقات الانوار» میر حامد حسین و «الغدير» علامه امینی می باشد.

سلاح شده بی جواب خواهیم ماند. در صورتی که ما با اینکه از درگیری غیر علمی و کینه برانگیز سخت خودداری می کنیم و به وحدت اسلامی در زمینه های سیاسی، نظامی و اقتصادی پافشاری داریم، بحث و گفتگو میان این دو مکتب را در سطح علمی و استدلالی، لازم و واجب و روشنگر حقیقت می دانیم. و معتقدیم در صورتی که خواننده توفیق یابد و بتواند تمام این درس ها را به دقت مطالعه کند، به طور ریشه ای و بنیادی دو مکتب اصلی اسلام معاصر، تشیع و تسنن را خواهد شناخت، و عمق و لایه زیرین حوادث صدر اسلام و قرون اولیۀ تاریخ این دو مکتب را در خواهد یافت.

باید یادآور شویم که اینگونه مباحث، از آنجا که به جوانب و ابعاد فراوانی از اسلام و تشیع مربوط می شوند، و مسائل فراوانی از بنیان های اعتقادی و عملی اسلام را طرح و بررسی می کنند، خود نوعی اسلام شناسی با همه لزوم و اهمیت آن در عصر ما می باشند. با این تفاوت که چون اسلام را در یک بررسی مقایسه ای مورد ملاحظه قرار داده است، وجهه و بعد جدیدی از اسلام را مطرح می کند که در گذشته کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

مطالب ذی قیمت استاد عسکری (۱)؛ چون به صورت سخنرانی عرضه شده بود، پس از پیاده شدن از نوار، بازنویسی شده و مصادر و مدارک آن استخراج گردیده و پس از بازبینی معظم له و پاکنویس، به دست چاپ سپرده شده است. این درس ها، از آنجا که گاه و بیگاه، با ورود طالبان جدیدی روبرو می شده، حاوی تکرارهایی بوده که ما در تنظیم تا حد امکان، در مختصر کردن آنها کوشیده ایم. اما به علت اینکه گاه در فهم بیشتر مطالب سهل و ممتنع این مباحث کمک می کرده، از حذف کلی تکرارها خودداری کرده ایم.

همه بهره نویسنده این سطور، در این است که حتی یک نفر قدمی به سوی اسلام راستین نزدیک شود، و یا پرده جهل و تعصبی دریده گردد؛ و آرزوی او اینکه خداوند مهربان، به کرم عمیم خویش، همه نسل جوان را از لغزش های معنوی و ظاهری نگاه دارد، و این نوشته ناچیز را به دیده قبول بنگرد.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

م.ع. جاودان

ص: ۱۴

(۱- ۱) - ایشان علاوه بر مقام منبع یک عالم پرهیزکار دین، و دقت ها و تحقیقات کم نظیری که در ارزیابی های تاریخی و روایی دارند، مؤسس دانشکده «اصول دین» بغداد و رئیس و استاد سابق این مؤسسه معتبر علمی بوده اند.

مسأله امامت (پیشوایی امت) و خلافت (جانشینی پیامبر) در میان ما شیعیان از اهمیت ویژه ای برخوردار است که در میان سایر فرقه های اسلامی چنین نیست. راز مطلب در آن است که مفهوم امامت و خلافت و شئون و ویژگی های امام و خلیفه در نزد شیعه با مفهوم و ویژگی های آن در نزد سایرین متفاوت است.

امامت و خلافت از نظر شیعه پیشوایی مردم و جانشینی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم است در همه شئون آن حضرت. زیرا پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم طبق آیات شریفه قرآن کریم و طبق آنچه از سنت حضرتش در دست است و نیز مطابق آنچه در خارج واقع گردیده، دارای سه شأن بوده اند:

تبلیغ و تبیین احکام الهی

قضاوت و داوری میان مردم

ریاست عامه و زعامت سیاسی و اجتماعی.

آیات چندی بر این شئون گوناگون دلالت دارد، از جمله در مورد اول، قرآن کریم می فرماید:

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ (۱)

و در مورد دوم می فرماید:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا (۲)

ص: ۱۵

۱- ۱) -نحل: ۴۴. «و [۱] قرآن را به سوی تو فرستادیم تا برای مردم آنچه را به سویشان نازل شده بیان کنی.»

۲- ۲) -نساء: ۶۵. «[۲] نه، به خدا سوگند ایمان نخواهند داشت تا آنکه تو را در اختلافات خود داور کنند، آنگاه کمترین

و در مورد سوم می فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ (۱)

و قطعاً این اطاعت در اوامر حکومتی آن حضرت است نه اوامر و احکام شرعی، که آن تحت حکم أَطِيعُوا اللَّهَ مندرج است.

امّا امامت و خلافت از نظر سایر فرقه های اسلامی، در مسأله «حکومت و زعامت سیاسی و اجتماعی جامعه» خلاصه می شود و اگر هم در تعاریف خود از امامت گفته اند: «ریاست عامّه در امور دین و دنیا است» عملاً به این تعریف پایبند نبوده و نیستند، چنان که امامان آنان در اصول و فروع و سیاست جامعه، هر کدام مستقل است. و نیز اگر امامت را از نظر دینی هم شامل بدانند امام را مستقل از پیامبر به حساب می آورند، بلکه گاه در برابر آن حضرت قرار می دهند، چنان که می بینیم اجتهاد صحابه را در برابر نصّ پیامبر قرار داده اند.

ولی باید دانست که حکومت و رهبری سیاسی و اجتماعی، یکی از شئون امامت و خلافت است نه همه آن، بلکه شأن تبلیغ و تبیین و حفاظت دین از تحریف و تقلیب و دستبرد دیگران، مهم ترین و حیّاس ترین شأن امام است. زیرا که اگر دین سالم نماند حاکم اسلامی با کدامین قوانین صحیح دینی می خواهد جامعه را اداره کند؟

اصولاً دین و جامعه دینی پس از پیامبر - صرف نظر از مسأله حکومت - به دو دلیل نیازمند خلیفه است:

از جهت حفظ دین

از جهت تبیین دین.

از نظر شیعه، امام حافظ و مبقی دین است. چرا که دین مانند یک بنای ظاهری نیست که مهندسی طرح و ساخت آن را به عهده بگیرد و آن بنا پس از ساخته شدن از سازنده خود بی نیاز باشد؛ تا گفته شود پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بنای دین را بالا برد و آن را تمام و کامل به دست مردم سپرد و کار پایان گرفت. بلکه وقوع خلل در بنای استوار دین بسیار مرموزانه است و عواملی وجود دارد که سیل آسا در صدد تخریب بنای دین است، و دین از سوی برخی نیروهای تازه به دین پیوسته در خطر جدّی قرار دارد. بنابر اصول روانشناسی و جامعه شناسی، یک نهضت و دین و انقلاب همین

ص: ۱۶

که به پیروزی رسید و دشمن از رویارویی با آن مأیوس گشت بدون آنکه تحت تأثیر واقعی آن قرار گرفته و به روح و معنی و اهداف آن ایمان داشته باشد بلکه صرفاً برای بهره برداری و سود شخصی، به آن دین می پیوندد؛ شکل و قیافه و پوسته آن را حفظ می کند، بلکه آرایش بیشتری می دهد، اما دست به تحریف می زند و روح و هسته و باطن آن را از میان می برد و آن را از درون پوک و پوچ می سازد؛ به تعبیر امیر مؤمنان علیه السلام:

«يَكْفَأُ فِيهِ الْإِسْلَامُ كَمَا يَكْفَأُ الْإِنَاءُ بِمَا فِيهِ» (۱)

«اسلام مانند ظرفی واژگونه، از محتوا تهی می شود.»

و به تعبیر دیگر ایشان:

«يَلْبَسُ الْإِسْلَامُ لِبْسَ الْفُرِّ مَقْلُوبًا» (۲)

«اسلام را مانند پوستینی وارونه به تن می کنند.»

آری، خطر تحریف از بلایای بزرگی است که اگر دامنگیر هر دین و مکتبی شود خرمن اصالت آن را بر باد می دهد، چنان که دامنگیر ادیان آسمانی گذشته شده و گوشه ای از آن را قرآن کریم به نمایش گذاشته است. شعله هایی از این آتش سوزان کم و بیش به پروبال اسلام نیز اصابت کرده و بدان آسیب رسانده، ولی با اقدام به موقع امامان شیعه علیهم السلام مواجه گردیده و این آتش خاموش شده و آن سوختنی ها ترمیم گشته است. امام صادق علیه السلام فرموده است:

«إِنَّ فِيْنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فِي كُلِّ خَلْفٍ عَدُولًا يَنْفُونَ عَنْهُ تَحْرِيفَ الْغَالِيْنَ وَ انْتِحَالَ الْمُبْطِلِيْنَ وَ تَأْوِيلَ الْجَاهِلِيْنَ» (۳)

«در میان ما خاندان پیامبر، در هر نسل و عصری، عادل مردانی هستند که تحریف افراطیان و دروغ باطل گرایان و تأویل نادانان را از چهره دین می زدایند.»

تحریف که همان قلب حقایق است، انواعی دارد. گاه لفظی است که عبارتی را جابه جا کنند یا عبارات و جملاتی را کم و زیاد نمایند، و گاه معنوی است که روح یک چیز را عوض کنند و چهره واقعی آن را تغییر دهند، و گاه به صورت کتمان حقایق صورت می گیرد.

بدون شک، تحریف عوامل و انگیزه هایی نیز دارد که برخی از سوی دشمنان کینه توز و برخی

ص: ۱۷

۱- ۱) - نهج البلاغه (صبحی صالح)، خطبه ۱۰۳.

۲- ۲) - همان، خطبه ۱۰۸. [۱]

۳- ۳) - کافی ۳۲/۱.

از سوی دوستان نادان دلسوز صورت می گیرد.

از سوی دیگر، جامعه رو به گسترش و زمان رو به پیشرفت است و هر روز مسائل تازه ای پیدا می شود که حکم آن از نظر اسلام باید بیان شود و نیاز به کارشناسی آگاه و متخصص و معصوم و خطاناپذیر می افتد که به بیان احکام دین پردازد. عدم وجود چنین مسئولی، دین را در معرض نابودی و قلب حقیقت آن قرار می دهد.

اینجاست که نقش امام و جانشین پیامبر به خوبی روشن می شود و حماسه جاویدان علمی امامان علیهم السلام شکل می گیرد.

راستی اگر امامان شیعه و جانشینان منصوب و معصوم پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نبودند چه کسی می توانست سیل خروشان پرسش های علمی و مذهبی مسلمانان و کاوشگران حقانیت اسلام را پاسخ دهد؟! یا چه عاملی می توانست در برابر توفان بنیادبرانداز تحریفات که با منع حدیث پیامبر و وضع احادیث ناروا و ایجاد بدعت ها و ایراد روایات اسرائیلی در معارف اسلامی، می رفت تا اسلام را از اساس ویران سازد، چون کوهی استوار بایستد و زنگ و غبار از چهره دلربای اسلام بزدايد؟!!

امروز با گذشت چهارده قرن بر تاریخ اسلام، دین سالم و دست نخورده را چون روغن صاف و پالوده در اختیار داریم، غافل از آنکه اگر حضور مستمر و تلاش شبانه روزی و زحمات طاقت فرسای امامان شیعه در حفظ و بیان دین نبود معلوم نبود چه کالایی را به نام اسلام در دست داشتیم!

یری الناس دهنًا فی القواریر صافیا

و لم یدر ما یجری علی رأس سمس

«مردم روغن صاف را در شیشه می بینند ولی نمی دانند چه بر سر دانه روغنی آمده است!»

این کتاب

کتاب حاضر که مجموعه مباحث عالمی است از تبار امامان شیعه، دانشمند محقق، پژوهشگر، کاوشگر و منصف، حضرت علامه گرانقدر آیت الله سید مرتضی عسکری دامت برکاته، در صدد شرح و تفصیل همین مسأله است که بزرگ ترین نقش امامان شیعه حفظ دین از تحریف و دستبرد، و بیان حقایق دین برای امت اسلامی بوده است.

گرچه شالوده کتاب بر این مسأله ریخته شده، اما مقدماتی که در آن طرح گردیده و نتایجی که از آن به دست آمده فراتر از این مسأله است. در واقع کتاب حاضر حاوی روشی نو در سیره نگاری تحلیلی، معرّفی دقیق مکتب خلفا و مکتب اهل بیت، تبیین برخی اصطلاحات اسلامی، تصحیح عقاید دینی در باب امام شناسی، شرح تاریخ تفکر اسلامی در قرون گذشته و بیان تحریف ها و حدیث سازی ها و فضایل بافی ها و عملکرد دشمنان نفاق پیشه است.

آنچه بیش از هر چیز توجه خواننده را جلب می کند، پژوهش، کاوش، تلاش، انصاف و همت بلند و ستودنی مؤلف علامه است که به کتاب های اصیل و مرجع، متون روایی، کلامی، تاریخی قدیم و جدید، حتی روزنامه ها و مجلات منتشره اهل سنت مراجعه نموده و نکته ای را ناگفته نهاده است.

به حق باید گفت: کسانی که با کتاب های تحقیقی و متون اصیل اسلامی سر و کار دارند، بازهم از مشاهده این مباحث دقیق و علمی به شگفت آمده خاطره پاسداران حریم تشیع و مرزبانان حماسه جاوید و بیدارگران اقالیم قبله، همچون مفید و طوسی و خواجه و علامه برایشان تازه خواهد شد و شور و شعفی دیگر خواهند یافت.

در خاتمه، این مؤسسه نظر همه عزیزانی را که در صدد شناخت اسلام اصیل هستند و آب زلال را از سرچشمه می جویند و نیز می خواهند از دسیسه های دشمنان داخلی و خارجی اسلام آگاه شوند، به مطالعه این کتاب عزیز جلب می نماید.

بحث هایی که از امشب به خواست خدا آغاز می شود، به خاطر این است که بررسی کنیم و دریابیم که ائمه اطهار علیهم السلام پس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم چه نقشی در حفظ کیان اسلام داشته اند. به عبارتی دقیق تر، در ارجاع اسلام و برگردانیدن آن به متن جامعه و برانداختن تحریف هایی که در آن ایجاد شده بود، چگونه عمل نموده اند؟ و چگونه خداوند تبارک و تعالی، اسلام از میان رفته را با جهاد ائمه اطهار زنده گردانید و آنچه که تحریف شده بود، آنچه که کتمان کرده بودند و آنچه که تغییر داده بودند، برای بار دیگر به جامعه بشری بازگردانید و در دسترس همگان قرار داد؟

اگر خداوند توفیق عنایت فرماید، در نتیجه این سلسله بحث ها روشن خواهد شد که حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با حجه بن الحسن علیهما السلام، حضرت پیامبر با امام صادق علیه السلام، حضرت پیامبر با امام رضا علیه السلام، و بالاخره حضرت پیامبر با یکایک ائمه اطهار علیهم السلام، «وحدت عمل و وحدت هدف» داشته اند. سنخیتی که پیامبر اکرم با امامان اهل بیت از نظر عمل و اثر اجتماعی داشته اند، هرگز با دیگران نداشته اند.

این بحث که اولین بار بدین شکل و تفصیل در جامعه ما طرح می شود، نیاز به مقدماتی دارد که در ضمن چند درس بیان خواهد شد.

در چند درس اول به عنوان زیربنای آن مقدمات، لازم است که چند اصطلاح اسلامی را به طور دقیق بررسی کنیم. (البته اصطلاحات فراوانی در اسلام وجود دارد که برای شناخت دقیق و خالی از خلل اسلام، باید آنها را با تمام ابعاد و جوانبشان بررسی کرد، و مفهوم واقعی شان را به دست آورد.) درک این چند اصطلاح، در دریافت بهتر همه سخنان ما در درس های بعد، کمک خوبی

خواهد بود.

این اصطلاحات عبارتند از: «الله»، «رب»، «اللّٰه»، «حیّ»، «قَیُّوم»، «عبد»، «سجده»، «دین»، «شریعت»، «هدایت»، «اسلام»، «نسخ»، «رسالت»، «نبوّت»، «خلافت»، «وصایت»، «امامت»، «شوری»، «بیعت»، «صحابی»، «اجتهاد»....

اما به علّت احتیاج فعلی بحث، ما بیش از چند عدد از مهم ترین آنها را مورد ملاحظه قرار نمی دهیم، و بررسی مابقی آنها را به فرصت های بعد واگذار می نماییم.

ص: ۲۲